

dialog med modtagerlandene om de indre politiske og økonomiske forhold i disse lande, som udenrigsministeren slog til lyd for i 1983.

I lighed med tidligere årbøger indeholder også denne en udførlig dokumentation for dansk udenrigspolitik i 1983, en fortegnelse over årets forespørgsler og spørgsmål i Folketinget, en række opinionsundersøgelser om udenrigspolitiske spørgsmål samt en omfattende bibliografi. Som en konsekvens af Folketingets stigende indflydelse på det udenrigspolitiske område er der i materialesamlingen lagt særlig vægt på at dokumentere dette aspekt. Dokumentationsdelen bringer materiale som ikke foreligger i en offentlig tilgængelig form eller kun er tilgængeligt i spredte publikationer. Dette er med til at understrege årbogens karakter af et værdifuldt redskab for studerende, forskere og andre, som interesserer sig for dansk udenrigspolitik.

Erik Boel

Olof Petersson, *Folkstyrelse och statsmakt i Norden*, Uppsala: Diskurs, 1984, 156 s., 110,00 Skr.

Der er en udpræget mangel på lærebøger på universitetsniveau, som giver en indføring i de politiske systemer i Danmark og i de øvrige nordiske lande. Denne bog må derfor hilses velkommen, og den vil uden tvivl gøre god fyldest som afløser for de klassiske fremstillinger af Nils Andren og Lindblad m.fl. I betragtning af, i hvilket omfang Olof Peterssons bog er præget af de resultater, som dansk statskundskab har fremlagt, kan det forøvrigt give anledning til eftertanke, at det navnlig er svenskere, som gang på gang søger at løse denne opgave, medens danske politologer er mere tilbageholdende på dette område.

Bogens disposition minder i mangt og meget om den undervisningstradition, som findes i dansk statskundskab i almindelighed og på Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet i særdeleshed. Selv om der sent i bogen gives udtryk for en vis afstandtagen fra modelbetragtninger med deres "kasser" og "pile", så er bogen i realiteten opbygget ud fra den samme "model", som ligger til grund for Erik Rasmussens lærebøger. Der tages udgangspunkt i de centrale statsorganer og en historisk synsvinkel på de centrale demokratiske institutioner. Derefter behandles de politiske partier og interesseorganisationerne, som de organer, der giver befolkningen mulighed for at fremføre krav og interesser, og som får de formelle statsorganer til at fungere. Det ny i denne bog er den mere fyldige behandling af borgernes forskellige muligheder for politisk deltagelse. Dette har sin naturlige forklaring i, at forfatteren er en af de ledende vælgeradfærdsforskere i Sverige.

Ved behandlingen af de enkelte politiske institutioner og relationerne mellem dem gennemføres ganske konsekvent en sontring mellem de formelle regler og de faktiske forhold. Også dette er i overensstemmelse med den omtalte undervisningstradition herhjemme. En forskel er der måske i det normative grundlag for beskrivelsen og forklaringen af de politiske institutioners funktionsmåde. Selv om forfatteren ikke redegør nærmere for sit normative grundlag, får man indtryk af,

dialog med modtagerlandene om de indre politiske og økonomiske forhold i disse lande, som udenrigsministeren slog til lyd for i 1983.

I lighed med tidligere årbøger indeholder også denne en udførlig dokumentation for dansk udenrigspolitik i 1983, en fortegnelse over årets forespørgsler og spørgsmål i Folketinget, en række opinionsundersøgelser om udenrigspolitiske spørgsmål samt en omfattende bibliografi. Som en konsekvens af Folketingets stigende indflydelse på det udenrigspolitiske område er der i materialesamlingen lagt særlig vægt på at dokumentere dette aspekt. Dokumentationsdelen bringer materiale som ikke foreligger i en offentlig tilgængelig form eller kun er tilgængeligt i spredte publikationer. Dette er med til at understrege årbogens karakter af et værdifuldt redskab for studerende, forskere og andre, som interesserer sig for dansk udenrigspolitik.

Erik Boel

Olof Petersson, *Folkstyrelse och statsmakt i Norden*, Uppsala: Diskurs, 1984, 156 s., 110,00 Skr.

Der er en udpræget mangel på lærebøger på universitetsniveau, som giver en indføring i de politiske systemer i Danmark og i de øvrige nordiske lande. Denne bog må derfor hilses velkommen, og den vil uden tvivl gøre god fyldest som afløser for de klassiske fremstillinger af Nils Andren og Lindblad m.fl. I betragtning af, i hvilket omfang Olof Peterssons bog er præget af de resultater, som dansk statskundskab har fremlagt, kan det forøvrigt give anledning til eftertanke, at det navnlig er svenskere, som gang på gang søger at løse denne opgave, medens danske politologer er mere tilbageholdende på dette område.

Bogens disposition minder i mangt og meget om den undervisningstradition, som findes i dansk statskundskab i almindelighed og på Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet i særdeleshed. Selv om der sent i bogen gives udtryk for en vis afstandtagen fra modelbetragtninger med deres "kasser" og "pile", så er bogen i realiteten opbygget ud fra den samme "model", som ligger til grund for Erik Rasmussens lærebøger. Der tages udgangspunkt i de centrale statsorganer og en historisk synsvinkel på de centrale demokratiske institutioner. Derefter behandles de politiske partier og interesseorganisationerne, som de organer, der giver befolkningen mulighed for at fremføre krav og interesser, og som får de formelle statsorganer til at fungere. Det ny i denne bog er den mere fyldige behandling af borgernes forskellige muligheder for politisk deltagelse. Dette har sin naturlige forklaring i, at forfatteren er en af de ledende vælgeradfærdsforskere i Sverige.

Ved behandlingen af de enkelte politiske institutioner og relationerne mellem dem gennemføres ganske konsekvent en sontring mellem de formelle regler og de faktiske forhold. Også dette er i overensstemmelse med den omtalte undervisningstradition herhjemme. En forskel er der måske i det normative grundlag for beskrivelsen og forklaringen af de politiske institutioners funktionsmåde. Selv om forfatteren ikke redegør nærmere for sit normative grundlag, får man indtryk af,

at han i høj grad sympatiserer med socialdemokraterne og den demokratiopfattelse, der værdsætter en høj grad af borgerdeltagelse, samtidig med at han nærer en vis skepsis over for liberalismen og mere eliteorienterede opfattelser af det repræsentative demokrati. Han har et klart blik for konflikterne i de nordiske lande og for de økonomiske og sociale skævheder, som har præget den politiske udvikling, og som fortsat gør sig gældende.

Det er i overensstemmelse med denne mere "radikale" approach, at forandringerne i de politiske systemer i de nordiske lande karakteriseres som en fortsat demokratisering, og at denne demokratiseringsproces hverken anses for at være afsluttet eller problemfri. Jeg finder i høj grad denne betragtning velegnet, selv om jeg nok mener, at påstanden om, at udviklingen fra enevælde til demokrati i Sverige er sket gradvis, medens udviklingen i Danmark er sket springvis, kan diskuteres. Denne påstand, der stammer fra Stein Rokkan, er rigtig for så vidt som udviklingen i Sverige er foregået over en længere årrække end i Danmark. Men årstal som 1834 (indførelse af de første valgte organer); 1848 (indførelse af en skreven forfatning, magtdelingsprincippet og borgerlige frihedsrettigheder); 1901 (anerkendelse af det parlamentariske princip); 1915 (indførelse af almindelig valgret for mænd og kvinder og forholdstalsvalgmåden); og 1953 (indførelse af etkammersystem og muligheden for lovreferenda) er dog udtryk for, at der også i Danmark er tale om en gradvis overgang til demokrati.

En væsentlig kritik af bogen – som måske ikke er helt fair, da dens rammer nok er givet udefra – er, at den behandler temmelig omfattende og komplicerede emner på alt for få sider. For de enkelte lande bliver fremstillingen ofte noget overfladisk og uden den dokumentation, som kunne være givet. Forpligtelsen til at dække alle de nordiske lande giver mange gange teksten et lidt skematisk præg. Dette hænger både sammen med den knapt tilmålte plads og med bogens beskedne abstraktionsniveau. Hvis man skal komme længere end en række parallelle, konkrete beskrivelser kræves mere teoretiske kategorier, som muliggør en komparation, og forsøg på sådanne teoretiseringer forekommer kun i få tilfælde. Eksempler på en mere nuanceret og veldokumenteret analyse med en lidt højere teoretisk ambition er de afsluttende kapitler om politisk deltagelse og hovedopfattelser af de nordiske politiske systemers karakter.

Enkelte detaljer kan der rettes indvendinger imod. Flere steder har mindre fejl og unøjagtigheder således sneget sig ind. Det gælder for eksempel for Danmarks vedkommende, at folkeafstemningen i 1953 ikke medførte en nedsættelse af valgets alder fra 23 til 21 år, men derimod fra 25 til 23 år (p. 28); at decemervalget i 1973 kun førte til repræsentation af seks nye partier, hvis man regner Slesvigsk Parti – der kun opnåede repræsentation gennem et samarbejde med CD – som et selvstændigt parti (p. 48); at ministerialsystemet og den hierarkiske organisation af centralforvaltningen ikke er et levn fra enevældens epoke (p. 97). Denne organisationsform blev indført så sent som i 1848 – året før den første frie forfatning, og efter at enevælden i næsten 200 år havde benyttet kollegiesystemet. De fremførte synspunkter er heller ikke altid lige konsekvente. På p. 67 tages der – efter min opfattelse ganske berettiget – afstand fra "dommedagsprofetier" og påstande om partisystemernes "krise" i de nordiske lande. Alligevel betegnes partiernes problemer afslutningsvis p. 140 som en "krise".

Disse indvendinger er imidlertid af ringe vægt i forhold til det samlede indtryk, at der her er tale om en god og afbalanceret sammenfatning af den eksisterende viden om de politiske forhold i de nordiske lande. Bogen er helt up to date, og den afsluttende litteraturliste er i sig selv en værdifuld oversigt over nordisk politologis resultater og huller. Selv om bogen er kort og kan forekomme overfladisk på sine steder, er det trods alt imponerende, hvor meget den får med, og hvilke nuancer den på enkelte punkter får diskuteret. Den giver under alle omstændigheder et glimrende udgangspunkt for mere dybtgående studier.

Palle Svensson